

In Suriname ben ik een soepeter geworden. Omdat het om een eenpansgerecht gaat dat voldoende vocht bevat om een bijdrage te leveren aan een goede spijsvertering. Vis en vooral vlees zijn producten die ik vermijd. Heb geen zicht op warenwetten en voedselkeuring. In Paramaribo zijn diverse markten waar verse groenten en fruit te koop worden aangeboden. Een probleem blijft: de kleine tuinders zijn geneigd veel te veel kunstmest en verboden pesticiden te gebruiken om meer uit hun grond te halen dan erin zit. Toen moeder nog in haar eigen woning was hield zij een groentetuin bij. Haar oogst was spraakmakend. Ik neem haar mee op mijn zoektocht per taxi naar veilige groenten en goede vruchten. Moeder heeft oog daarvoor. Zij heeft mij – uiteraard ook haar andere kinderen – tot wij het ouderlijk huis verlieten dagelijks gevoed met verse, vitaminerijke seizoengroenten en vruchten die ze kocht bij de tuinders zelf, wier kinderen zij in haar kleuterklas had. Moeder vond het aangenaam om onderwijs te geven op scholen in verre buitenwijken van de stad. De randdistricten. Onderwijzend personeel werd met speciale bussen naar en van hun bestemming vervoerd. Moeder laat zich met genoegen rondrijden. De taxiritten met moeder maakten dat ik een voorkeur ontwikkelde voor pompoenen. In allerlei maten

en van lichtgeel tot dieporanje worden ze te koop aangeboden. Pompoen groeit makkelijk. Moeder zei: Geen pompoenen kopen die groeien dicht bij buitenlatrines! Daarom haal ik de mijne bij verkopers die er stapels van hebben. Regelmatig kook ik pompoensoep met Europees flessenwater. Heb diverse varianten ontwikkeld. Op een woensdag zit ik aan de computer te werken. De soep pruttelt op het gasfornuis. Een heerlijk aroma van kokos vult de keuken, glijdt door de open keukendeur naar buiten. De lijntelefoon rinkelt. Of ik meteen naar het hospitaal wil komen omdat mijn moeder er is opgenomen. Ik kan niets vragen, er wordt neergelegd. Ik beheers mijn paniek. Zet mijn soep af. Computer uit. Bestel een taxi. Maak me klaar om te gaan. Als ik bij het hospitaal kom blijkt het om vals alarm te zijn gegaan. Niemand met mijn moeders naam is opgenomen en ligt binnen. Ik bel naar moeder. Zij is verbaasd. Als ik weer in de huurbungalow ben zet ik mijn activiteiten voort: computer aan, soep op een laag vuur. Omstreeks twee uur in de middag gaat de pan van het vuur af. Soep koelt een uur af. Tegen drieën heb ik heerlijk gegeten. Zoek de ligstoel op. Tegen vieren ben ik zo vreselijk ziek dat ik vervoer bel om naar het ziekenhuis te gaan. Braken alsof mijn ziel en zaligheid eruit wil. De diagnose? Vermoedelijk voedselvergiftiging. Ben verbolgen en ongerust. Denk aan wat moeder een halfjaar eerder op intensive care heeft doen belanden. Voedselvergiftiging. Ze had ergens een maaltijd besteld welke per taxi bij haar was bezorgd. Na het eten werd zij zo ziek dat het werkelijk weinig heeft geschied of moeder was niet meer onder ons. Nerveus heb ik meteen na spoedopname aan haar bed gestaan. Bij thuiskomst was mijn woonkamer bezaaid met bankafschriften die ik niet eerder had gezien: ze waren jaren oud, beschreven in een klein onleesbaar handschrift, op sommige zat een soort berekeningen. Weer was het alsof het handschrift mij bekend was en de persoon die mij meteen in gedachten schoot verbleef in het land. Het was beangstigend. Ik heb mijn katten bij elkaar geroepen. En de avond en de nacht zittend in de woonkamer doorgebracht, starend naar een donkere veranda. De twee buitenlampen

hadden geen gloeilamp. Die waren losgeschroefd en meegenomen. Mogelijk door dezelfde persoon die bankafschriften binnen had gedeponerd. Het heeft ruim twee weken ziekenhuis en een maand rust thuis geduurd voordat moeder behoorlijk was hersteld. Arme moeder!

Langzamerhand krijg ik iets te zien en te horen van personen die creatief schrijven. Een dag lang workshop op mijn veranda met medewerking van een kinderboekenschrijver die ik bewonder. Een echt etnisch-bont Surinaams gezelschap. De auteurs in de dop zijn goed gemotiveerd. Er zit veelbelovend talent bij. De sfeer is vertrouwd en hartelijk. We werken, we lachen, we eten warm zonder bestek. Neem mij voor iets op te zetten voor deze personen samen met de kinderboekenschrijver. In contact met hem heb ik ervaren hoe ingewikkeld het in Paramaribo is om een productief auteur te zijn, je werk gedrukt op de markt te brengen, een gezinsleven te leiden met vrienden en naaste familie erbij, te zorgen dat er geld wordt verdiend voor levensonderhoud en: niet al te diep verwickeld te raken in partijpolitieke belangen. Misschien is hij een voorbeeld van een realistisch schrijversbestaan. Hij klaagt niet. Hij kent zijn samenleving. Schoolkinderen houden van zijn werk. Hij stimuleert anderen tot creatief schrijven. Hij slikt zijn teleurstellingen met een glimlach in. Op mijn gastcolleges in koele collegezalen raak ik in gesprek met het soort professionals dat literatuur behandelt in onderwijsverband. Vrouwen en een enkele man. Het zijn personen met meerdere banen, een gezin, zorgen over hoe het hoofd boven water te houden en: hun privélieftesrelatie in stand. Er is een vereniging van dichters en schrijvers die een actief bestuur heeft en zichtbaar is voor de samenleving. Ik ontmoet personen die de wens koesteren ooit een veelgelezen auteur te worden zoals de mevrouw van het 'suikerboek'. Zij is een voorbeeld van hoe een ongunstige samenloop van omstandigheden gunstig uit kan pakken. Een ander voorbeeld? De meneer van het 'hoerenboek' voor wie in Nederland de jackpot viel! Surinamers lijken moeite te hebben

met de verbeelding van de alledaagse realiteit en hun recente geschiedenis, maar vinden troost in verhalen over vagebonden bijvoorbeeld en het verre verleden van hun voorouders. Mijn werk dringt binnen in hun werkelijkheid van alledag. Mijn werk onthult wat liever onbesproken blijft. Ik werp licht op duistere zaken. Onverwerkte levensfeiten poets ik helder. Misschien is het beter ver weg te blijven en iedereen de gelegenheid te laten mijn werk te verdraaien op een wijze die comfort biedt. Het is niet moeilijk over te brengen dat ik iets in de wereld plaats om door mensen te worden begrepen, als een poging om iets duidelijk te maken van wat in hun wereld gebeurt. Het heeft geen zin een roman, een gedicht, een essay, een toneelstuk terug te werpen naar de publicist uit wraak, angst, weerszin. Als een roman bij het lezen pijn doet, ransel als reactie toch niet de auteur daarvan in een boekbespreking af. Laat literatuur doen met ons wat misschien alleen woorden kunnen: raken, openbreken, verbrijzelen. Vergeet de auteur desnoods. Voel waar het lichter wordt en hoe bevrijdend het is om zicht te krijgen op de zwaarte van het menselijk bestaan. Goede romans, gedichten, liedteksten, essays, dramateksten, libretto's vinden moeiteloos beurse plekken. Literatuur kan hebben wat muziek bij voorbaat heeft: iets zuiverends. Ik voel me vooral bij landgenoten onvrij als romanauteur en opgelaten als dichter. Kan articuleren waarom in mijn geboorteland niet geschreven en gedicht wordt op een wijze die de samenleving doet sidderen. Bovendien bereikt een bepaald soort wereldliteratuur het bewustzijn van 99 procent van mijn landgenoten niet. Boeken uit het buitenland zijn in Paramaribo haast onbetaalbaar. Geen boeiende boekbesprekingen op radio en televisie. In de zaterdagbijlage van een ochtendkrant één pagina literair allerlei. Er wordt veel gepraat, gediscussieerd dus nagedacht over de waan van de dag. Zo veel privé- en publiek drama. Het is een samenleving voor opera's. De personen met wie ik het liefst omga zijn min of meer van mijn generatie. Hun tragiek is publiek geheim. Precies als mijn levensfeiten. Misschien is het heilzamer voor zo een transparante gemeenschap om in haar midden geen auteurs

te hebben zoals ik. Sommige wonden hebben gewoon tijd nodig om te genezen en geen heelmeeesters. Ben ik ook niet. Maar ik vermoed dat een jongere generatie er baat bij heeft zo vroeg mogelijk te kunnen spreken en nadenken over de valkuilen die ieders bestaan bedreigen. Zij kan, mede dankzij digitale ontwikkelingen, meteen lering trekken uit mondiale ervaringen. Ik moedig hen daarom aan vooral goede boeken te lezen. Die verschijnen in heel de wereld en worden meestal vertaald naar een populaire wereldtaal. Ben ervan overtuigd dat overlevingskansen toenemen bij het lezen van bijvoorbeeld goed geschreven romans. Goede literatuur geeft nieuwe impulsen aan een denkend brein. Er is geen neerlandica en auteur die het niet eens is met me. En zij weten dat een goede Surinaamse auteur een onbetaalbare prijs betaalt voor het produceren van teksten die als zenuwen wortelen in hun samenleving. Want de pijn die vrijkomt bereikt de auteur onverwachts als een boemerang. Als ik een keer vroeg in de morgen voor neerlandici, studenten en buitenlandse gasten een inleiding moet houden over mijn werk, kan ik op het betreffende tijdstip de bungalow niet uit. De straat is in de nacht helemaal met bulldozers kapotgemaakt. Een gapend gat waarin water dreigt voor mijn uitgang. Behalve dat ik er zelf niet uit kan, is het ook voor een taxi onmogelijk om mij op te halen. Ik wacht. Er komen Chinezen opdagen die hun bestratingsarbeid voortzetten. Veel te laat en gekwetst bereik ik mijn bestemming toch! Wie ben ik om te denken dat er rekening met mij wordt gehouden?

Poes Queen brengt op een namiddag vijf kittens ter wereld. Ik ben daarop slecht voorbereid. Schaam me. Zij attendeert me op wat komt. Dwingt me bij haar te blijven. Navigeert me naar de plek waar zij werpen wil. Ontroering overweldigt mij ook vanwege haar vertrouwen in mijn nabijheid. Het duurt uren en pas in de late avond ligt haar laatste kindje bij haar. Het zijn vijf schatten en mijn Surinaamse Queen is mijn Queenie geworden. Ze is nog geen halfjaar oud maar hoe ze zorgt voor haar kroost. Kater Plato en Poes Steffi volgen op korte afstand de wederwaardigheden

rondom de nieuwelingen. Drie weken fungeert mijn logeerkamer als kraamplaats. Volgens de dierenarts zijn ze alle gezond, evenals hun moeder. Vader Prins is mogelijk met zijn huisgenoten verhuisd. Laat zich niet zien. De rooie is door een familielid naar een ander deel van de stad verplaatst. Zes weken worden de kittens binnenshuis verzorgd. Neem ik de manden een keer mee naar het terras: Queenie pakt een voor een haar kindjes op en brengt ze terug naar de beslotenheid van de kraamplaats. Na ruim een maand stoeien kittens, moeder en mijn twee Nederlandse poezen in mijn tuin. Ik vraag de tuinman nog meer groen te verwijderen en wat takken van een sinaasappelboom te snoeien. Meer licht in de achtertuin. De kittens krijgen namen. Ze lopen achter hun moeder aan, maar roep ik dan komt zij met heel haar aanhang aanhollen. Haar lange wandelingen blijven achterwege. Haar klimpartijen ook. Soms gaat ze in de schemering even alleen naar buiten maar is terug nog voor het echt donker is. Soms draagt ze haar vijf naar de bank waarop ik lig te lezen. Ik ben voorbereid op het moment dat zij niet langer bereid is te zogen. Ik wil zorgen, Queenie, zeg ik herhaaldelijk tegen haar. En op een dag schudt ze ook Sliem van haar tepels af. Het is een feest van poesjes en poezen. Op de stenen vloer van de open garage likken ze met zijn vijven melk op van een groot bord. Ze springen volleerd in de grote kattenbak bij elke behoefte. De kittens zijn zo zindelijk! Ik glim van trots en glimlach naar kinderen die vanaf de poort toekijken. De eigenaar begint zich echter te bemoeien met de uitbreiding van mijn huisgenoten. En volgens hem heb ik zijn sinaasappelboom tekortgedaan. Hij wil het huurcontract herzien. Ik lees het concept. Ga niet akkoord. Hij klaagt dat mijn poezen langs zijn volière drementelen. Komen ze op uw terrein, vraag ik. Dat weer niet, maar zijn parkieten reageren verschrikt! Wat hij van mij verwacht, vraag ik. Hij haalt de schouders op: eigenlijk heeft hij in mij de ideale huurder. Maar zijn compliment is verwarrend. En het conflict groeit uit tot een juridisch gehaal en getrek. Zijn advocaat stuurt mij geschreven epistels die schokkend en uiterst beledigend zijn. Iemand wil mijn rust verstoren en mijn

vrede bestaan stukmaken. Kennissen bieden mij mogelijkheden aan voor een andere woonruimte. Maar ik heb geïnvesteerd in de bungalow. Zij is de juiste verblijfplaats geworden voor de katten en mij. Ik schrijf mijn eigen verweer. Laat mij bij oproep zien in de rechtszaal. Grijp de gelegenheid aan om iets te ervaren van wat, gezien mijn leefwijze van moeiteloos vermijden van conflicten met justitie en politie, volkomen buiten mijn ervaringswereld ligt. Moet tijdens de zitting steeds aan mijn opera denken. Wat een drama. Moeder wordt er haast praatziek van, neemt mijn buurman verbaal onder handen, maakt mij verwijten over mijn geduld. Op een dag komt Kater Plato aanlopen. Helemaal zwart van de motorolie. Hij kijkt naar me: lief en hulpeloos. Bel de dierenarts. Gewoon schoonmaken met zeep en water. Ik boen hem ruig. Sopvlokken om ons heen. Hij klaagt zachtjes maar toont geen verzet. Ik wikkel hem in een droge handdoek en wrijf hem teder droog. Hij gaat op de veranda liggen in de wind op een zonnige plek. Likt zich in een dag weer sneeuw wit. Moeder roept telefonisch: Onze landgenoten houden niet van katten! En honden? Mijn burens ranselen regelmatig ter discipline hun prachtige rashonden af! Hun gejammer maakt mij radeloos en tot moorden in staat. Het is de hoogste tijd geworden om niet slechts de huur-bungalow maar ook mijn geboorteland te verlaten. Mijn drie maanden hebben bijna drie jaar geduurd. Het is geen makkelijke keuze gezien mijn ervaringen in Holland. Een kennis attendeert mij op het feit dat mijn geliefde zich per internet exhibiteert. Uren breng ik door starend naar haar creaties van vrouwen-torso's. Ik ben verrukt. Zie tenminste hoe het haar vergaat. Stuur haar enige berichten toe maar krijg niets terug. Voorzichtig voer ik mijn plan uit. De poezen? De twee Surinaamse die uiteindelijk mijn situatie hebben overleefd gaan uiteraard mee. Een oud-leerling die met haar gezin woont nabij Rotterdam komt toevallig langs. Heb moeite met haar kleefgedrag maar zij wil de katten opvangen. Alle vier en eventueel voor langer onderdak bieden. Of ze dan Queenie en Sliem mag hebben? Druk tranen weg. Ik wil niet. Ze maken deel uit van mijn bestaan. Van mijn verblijf

in Paramaribo. Ik beloof erover na te zullen denken. Accepteer haar aanbod van opvang. Maak vier katten klaar voor vertrek naar Europa: vaccinaties, veilige reiskennels, paspoorten. Ik droom meer dan eens dat Kater Plato zich verstoopt omdat hij wil blijven in de tropen. Vermoeid ontwaak ik. Zie hoe tevreden hij is. Hoe hij geniet van de nachtelijke sterrenhemel. De Hollandse poezen hebben het echt naar hun zin in mijn geboortestad. Ik wil weg. En meteen.